

Date: 21st April-2026

UDK:633.51-631.879

**TAQIRSIMON TUPROQLARI SHAROITIDA G'O'ZANING CP-1607
PARVARISHLASHDA AGRORUDALARNING TA'SIRI**

Jamshid Abdinazarov

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti dotsenti.,
q.x.f.f.doktori

Payanov Otabek Nodir o'g'li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti assistant o'qituvchisi

Bozorova Shodiya Abdisolom qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti 2-kurs magistri

Annotatsiya: Ilmiy maqolada ingichka tolali g'o'za naviga bentonit loyqasi va guliob fosfariti qo'shimcha oziqalar berilganida ingichka tolali g'o'zaning unuvchanligi, o'sishi, rivojlanishi va hosil to'plashiga ta'siri bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Agrorudalar, Bentonit loyqasi, gulob fosfariti, qo'shimcha oziqa

Kirish; Respublikamizda keyingi yillarda qishloq xo'jaligida olib borilayotgan isloxo'tlar samarasi natijasida ingichka tolali paxtani yetishtirish, xususan ingichka tolani paxtani miqdorini ko'paytirish bo'yicha keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilganligi to'g'risida malumot ega bo'ldim[1-25].

Taqirsimon tuproqlarda mavsumda g'o'zaning o'sishi, rivojlanishiga qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning ta'siri o'rganildi.

Tajribada tuproq sharoitida g'o'zaning yangi ingichka tolali g'o'zaning CP-1607 navi ekildi va variantlarda qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning ingichka tolali g'o'zaning unib chiqishiga ta'sirini o'rganish uchun kuzatuvlar o'tkazildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki nazorat variantda qaytariqlarda chigitning unib chiqishi bir ikki kun kechroq bo'ldi. Joriy yilda chigitning 50% unib chiqishi shu variantda 15 aprelda ekishdan besh kun o'tgach 100% unib chiqishi esa 20 aprelda kuzatildi. Boshqa qo'llanilgan variantlar ikki kun oldin muddatda beshinchi variantda ya'ni har gektar maydonga 7.0 t/ga bentonit va 700 kg/ga qo'shimcha oziqalar qo'llanilganda 13 aprel kunlarida chigit 50%, 15 aprelda esa 100% unib chiqqanligi qayt qilindi. Turli qo'shimcha oziqalar qo'llanilganda tuproqning haydov qatlamidagi oziqa unsurlarining ko'payganligi xisobiga chigitning unib chiqishi kuzatildi. 1-jadval.

G'o'zaning o'sib rivojlanishi har oyning birinchi sanasida amalga oshirildi. Fenologik kuzatuvlar natijasiga ko'ra variantlar orasidagi farq tahlil etib borildi, g'o'zaga barcha variantlarda bir xil agrotexnika qo'llanilib, o'g'itlash va sug'orish me'yor va muddatlari bir xil, biroq qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning ingichka tolali g'o'za rivojiga ta'siri o'ziga xos bo'ldi.

Yana shuni alohida ta'kidlash kerakki joriy yilda Surxondaryo viloyati taqir tuproqlari sharoitida ingichka tolali g'o'zaning o'sib rivojlanishi iyun oyining uchunchi

Date: 21st April-2026

o'n kunligigacha bo'lgan davrda havo haroratining mo'tadil bo'lganligi uchun juda yaxshi bo'ldi, biroq iyunning oxirgi o'n kunligi va iyul oyining ikkinchi o'n kunligida surinkali issiq harorat hamda uzluksiz garmsel shamolining esib turishi g'o'zaning o'sib rivojlanishiga salbiy ta'sir etib qisman hosil elementlarining tushib ketishiga sabab bo'ldi.

Tajriba dalasida oylik kuzatuvlar natijasiga ko'ra nazorat variantda avgust oyida g'o'zaning bo'yi 89,6 sm, hosil elementlari 24,4 dona, mavjud ko'saklar soni 9,6 donagacha bo'ldi va bir dona ko'sakning vazni 3,4 gr ni tashkil qildi. 2-jadval.

Bentonit va gulob fosforiti qo'shimcha oziqa sifatida qo'llanilgan 4-7 variantlarda g'o'zaning o'sishi rivojlanishi nazorat birinchi variantga yaqin bo'ldi.

Bentonit va gulob fosfariti qo'llanilgan 7,0t bentonit +700 kg gulob fosfariti qo'llanilgan 5-variantda g'o'zaning o'sib rivojlanishi eng yaxshi avgust oyining birinchi sanasida g'o'za bosh poyasi balandligi 98,4 sm, hosil elementlari soni 26.5 dona mavjud ko'saklar soni 11.5 donani tashkil etib, nazoratdan g'o'zaning bo'yi 8.8 sm, hosil elementlari soni 2.1 donaga, mavjud ko'saklar esa 1,9 donaga ko'p bo'ldi.

Taqir tuproqlarda paxta hosildorligiga qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning ta'siri. Chigitni ekish muddati va miqdoridan tashqari, tuproqning fizik xossalari, uning meliorativ holati, unumdorlik qobiliyati chigit ekish usuli paxta hosildorligiga bevosita o'z ta'sirini ko'rsatadi.

Tajribada qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning oziqalik xususiyati borligi sababli mavsumiy ma'danli o'g'itlar bilan oziqlantirish barcha variantlarda kamaytirilgan me'yorda berilib, amal davrida to'rt marta sug'orildi. Tuproqqa qo'llanilgan qo'shimcha oziqalar kuzda shudgordan avval qo'llanilganligi uchun ingichka tolali g'o'zaning rivoji va hosil to'plashi turli ta'sir etdi. Ish dasturiga ko'ra ma'dan o'g'itlar me'yorini barcha variantlarda ham qo'shimcha oziqa sifatidagi tuproq unumdorligi va meliorativ holatiga ta'siri, shuningdek qo'shimcha oziqalarning ta'sirida ingichka tolali g'o'zaning variantlar bo'yicha o'sishi, rivojlanishi, hosildorligi tahlil etiladi.

Xulosa shundaki tuproqqa qo'llanilgan qo'shimcha oziqalarning ta'sirida tuproq haydov qatlamida oziqa manbalari yaxshilanib, ingichka tolali g'o'za navining o'sib rivojlanishi rivojlanishi yaxshilandi.

G'o'zaning unib chiqishiga qo'llanilgan bentonit va gulob fosforiti ta'siri, chigit 05.04.2019 y da ekilgan.

1-jadval

Variantlar.	15.04.2019	I-qaytariq		II-qaytariq		III-qaytariq		O'rtacha qaytariqlar bo'yicha	
	Unib chiqishning boshlanishi	12-13.04	15-16-19.04	12-15.04	16-17-20.04	12-13.04	15-16-20.04	50%	100%
Nazorat	15.04	15.04	20.04	15,04	20,04	15,04	20,04	15,04	20,04
Andoza	15.04	17.04	20.04	18.04	19,04	18,04	20,04	18,04	20,04
7,0t (bentonit)	14.04	14.04	16.04	14,04	16,04	13,04	16,04	14,04	16,04
700 kg bentonit + 700 kg gulob fosfariti	14.04	16.04	18.04	16,04	18,04	16,04	17,04	16,04	18,04
7,0t (bentonit)+700 kg gulob fosfariti	13.04	13.04	15.04	13,04	15,04	13,04	15,04	13,04	15,04
5,0t (gulob fosfariti)	14.04	14.04	16.04	14,04	16,04	14,04	16,04	14,04	16,04
700 kg (gulob fosfariti)	14.04	14.04	17.04	15,04	17,04	15,04	18,04	15,04	18,04
5,0t (gulob fosfariti)+700 kg (bentonit)	14.04	14,04	16,04	14,04	16,04	14,04	16,04	14,04	16,04

Date: 21st April-2026

Qo‘shimcha oziqlarning mavsumda g‘o‘zaning o‘sib rivojlanishiga ta‘siri.

2019 yil

2-jadval

Variantlar Qo‘shimcha oziqlar asosiy qismi 2019 yil kuzda shudgordan avval qo‘llaniladi	Mavsumiy ma‘dan o‘g‘itlar miqdori, kg/ga			1 avgust.				
	Azot	fosfor	Kaliy	g‘o‘zaning bo‘yi, sm	hosil shoxlar dona	hosil elementlari, dona	ko‘saklar soni, dona	Ochilgan ko‘saklar soni, dona
bazorat	200	140	100	89.6	19.45	24.4	9.6	8
Andoza	150	105	75	88.1	18.5	21.5	7.1	6
7,0t (bentonit)	150	105	75	98.2	20.5	25.2	10.6	9
700 kg bentonit + 700 kg gulob fosfariti	150	105	75	92.0	19.0	23.5	9.2	8
7,0t (bentonit)+700 kg gulob fosfariti	150	105	75	98.4	20.4	26.5	11.5	10
9,0t (gulob fosfariti)	150	105	75	97.8	19.8	24.9	10.0	9
700 kg (gulob fosfariti)	150	105	75	90.4	18.7	22.5	9.1	8
5,0t (gulob fosfariti)+700 kg bentonit	150	105	75	98.0	20.0	25.2	10.5	9

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abdinazarov J., “The effect of various composts on the amount of salts in the soil” Proceedings of International Scientific Conference on Multidisciplinary Studies Hosted online from Moscow, Russia. PP.13-16. 11.03.2024.
2. S.Boltayev, O.Boynazarov, F.Imamov, J.Abdinazarov, B.Turdiyev, D.Artikova. Tuproq unumdorligiga noan‘anaviy orgona-mineral kompostlarni qo‘llash samradorligi. Life sciences and agriculture. 2021 № 3 (7). 37-53 p.
- 3.S.M.Boltayev, N.Abdurahimov, J.Abdinazarov, B.Turdiyev. Surxondaryoning taqir tuproqlari sharoitida ingichka tolali g‘o‘zani parvarishlash agrotexnologiyasida qo‘shimcha oziqlantirishning ahamiyati. Qishloq xo‘jaligi ekinlarini yetishtirishda dozarb masalalar va uni rivojlantirish istiqbollari nomli konferensiya ma‘teriallari to‘plami. T-2020. 105-107-bet.
4. Jamshid, A., & Otabek, K. (2024). THE EFFECT OF COMPOSTS ON THE YIELD OF FINE-FIBER COTTON. SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH, 3(27), 239-242.
5. Jamshid, A., Saydullo, B., Otabek, P., Umida, M., & Uligberdi, K. (2022). TO STUDY THE EFFECT OF ADDITIONAL NUTRIENTS IN THE CARE OF FINE-FIBER

Date: 21st April-2026

COTTON IN THE CONDITIONS OF BARREN SOILS OF SURKHANDARYA REGION. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(1), 156-158.

6. Boltayev, S. M., Abdinazarov, J., & Yusupov, A. (2022). SURXONDARYONING TAQIRSIMON TUPROQLARI SHAROITIDA INGICHKA TOLALI G 'O 'ZANI PARVARISHLASHDA QO 'SHIMCHA OZIQLARNING TA'SIRI O 'RGANISH. World scientific research journal, 5(1), 50-54.

7. . Abdinazarov. (2024). THE EFFECT OF VARIOUS COMPOSTS ON THE AMOUNT OF SALTS IN THE SOIL. Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies, 3(3), 13–16. Retrieved from <https://econferenceseries.com/index.php/scms/article/view/4075>

8. Абдиназаров, Ж., & Болтаев, С. (2023). СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИНИНГ ТАҚИРСИМОН ТУПРОҚЛАРИ ШАРОИТИДА ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ҒЎЗАНИ ПАРВАРИШЛАШДА ҚЎШИМЧА ОЗИҚЛАРНИНГ ТАЪСИРИНИ ЎРГАНИШ. AGROINNOVATSIYA, 1(1), 118-121.

9. Болтаев, С., Абдиназаров, Ж., & Ибрагимов, Х. (2023). СУРХОНДАРЁНИНГ ТАҚИР ТУПРОҚЛАРИ ШАРОИТИДА ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ҒЎЗАНИ ПАРВАРИШЛАШДА ҚЎШИМЧА ОЗИҚЛАРНИНГ ТАЪСИРИНИ ЎРГАНИШ. Научный Фокус, 1(5), 193-196.

10. Jamshid, A., & Mahliyo, A. (2024). THE EFFECT OF APPLYING VARIOUS RATES OF COMPOST ON THE AMOUNT OF HARMFUL SALTS IN MODERATELY SALINE MEADOW-TAKIR SOILS. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 3(35), 277-281.

11. Абдиназаров, Ж., Паянов, О., & Каримова, К. (2024). ТАҚИРСИМОН ТУПРОҚЛАРИ ШАРОИТИДА ТУРЛИ КОМПОСТЛАР, ТУПРОҚНИ УМУМФИЗИКАВИЙ ХОССАЛАРИГА ТАЪСИРИ. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 3(35), 320-325.

12. РЎЗИЕВА, И., АБДИНАЗАРОВ, Ж., & РЎЗИМУРОДОВ, Д. ASSESSMENT OF THE QUALITY OF IRRIGATED GRASSLAND SOILS. UNIVERSITETI XAVARLARI, 2020,[3/1] ISSN 2181-7324.

13. Болтаев, И. Б., Аскарлова, З. Ш., & Абдиназаров, Ж. А. (2015). СОДЕРЖАНИЕ ОРГАНИЧЕСКОГО УГЛЕРОДА И ВАЛОВОГО АЗОТА В ПОЧВЕ ПРИ ВНЕСЕНИИ НАВОЗА РАЗЛИЧНОЙ СТЕПЕНИ РАЗЛОЖЕНИЯ. In Актуальные вопросы развития аграрной науки в современных экономических условиях (pp. 146-147).

14. Boltayev, S. M., Abdurahimov, N., Abdinazarov, J., & Turdiyev, B. Surxondaryoning taqir tuproqlari sharoitida ingichka tolali g'o'zani parvarishlash agrotexnologiyasida qo'shimcha oziqlantirishning ahamiyati. Qishloq xo'jaligi ekinlarini yetishtirishda dozarb masalalar va uni rivojlantirish istiqbollari nomli konferensiya ma'teriallari to'plami.

Date: 21st April-2026

15, Jamshid, A., & Otabek, X. (2024). BENTONITLI VA FOSFORITLI KOMPOSTLARNING TUPROQDAGI ZARARLI TUZLAR MIQDORIGA TA'SIRI. Научный Фокус, 2(20), 1-3.

16, Абдиназаров, Ж., & Курбанов, А. (2024, December). ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ҒЎЗНИ ПАРВАРИШЛАШДА ҚЎШИМЧА ОЗИҚАЛАРНИНГ ТАЪСИРИНИ ЎРГАНИШ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE (Vol. 3, No. 29, pp. 80-83).

17. Jamshid, A., & Otabek, K. UOT 631.67: 631.4 DISTRIBUTION AND APPLICATION OF BIOGUM IN AGRICULTURE.

18. Jamshid, A., & Mahliyo, A. (2024, December). ҚО 'SHIMCHA ОЗИҚАЛАРНИНГ ИНГИЧКА ТОЛАЛИ Г 'О 'ZANI О 'SISH VA RIVOJLANISHDA TA'SIRI. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE (Vol. 3, No. 29, pp. 106-110).

19. Jamshid, A., & Asror, K. (2024). THE COMPOSITION OF VARIOUS COMPOSTS BASED ON BENTONITE, PHOSPHORITE, AND MANURE USED IN THE EXPERIMENT. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 4(40), 95-99.

20. Болтаев, С., Бойназаров, О., Имамов, Ф., Абдиназаров, Ж., Артиқова, Д., & Турдимов, Б. (2021). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ НЕТРАДИЦИОННЫХ ОРГАНО-МИНЕРАЛЬНЫХ КОМПОСТОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ПЛОДОРОДИЯ ПОЧВЫ. Life Sciences and Agriculture, (3-4 (7-8)), 46-61.

21. Абдиназаров, Ж., Мурадова, Ш., & Бегалиева, Н. (2025). ТУПРОҚГА ТУРЛИ КОМПОСТ ҚЎЛЛАНИЛГАНДА ТУПРОҚНИ УМУМФИЗИК ХОССАЛАРИГА ТАЪСИРИ. SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH, 3(29), 114-120.

